

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Tredje næstformand (From): Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til udvalget angående videnskabelig forskning. Hvis ingen gør indsigelse med dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til lov om ændring af lov om visse forhold vedrørende gas-, vand- og afløbsinstallationer og dertil hørende kloakledninger. (Ændringer med henblik på Danmarks tilslutning til De europæiske Fællesskaber)

og

forslag til lov om ændring af lov om autorisation af elektroinstallatører m. v. (Ændringer med henblik på Danmarks tilslutning til De europæiske Fællesskaber).

Valgt blev: *Henning Jensen, Ritt Bjerregaard, Falk Hansen, Holst, Søren Jensen (Vejen), Risgaard Knudsen, Axel Ivan Pedersen, Henning Philipsen, Maigaard, Flemming Jensen, Karen Thurøe Hansen, Stæhr Johansen, Christophersen, Nyboe Andersen, Robert Christensen, Gunner Baunsgaard og Elmholt.*

Den sidste sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til lov om ændring af borgerlig straffelov. (Ungdomsfængsel, arbejdshus, sikkerhedsforvaring m. m.) [af Valbak m. fl.]

Valgt blev: *Tastesen, Lene Bro, Helle Degn, Falk Hansen, Thomas Have, Hjortnæs, Otto Mørch, Inger Lise Petersen, Poul Dam, Thestrup, Hanne Budtz, Hans Toft, Nathalie Lind, Per Federspiel, Kristen Østergaard, Gudme og Valbak.*

Tredje næstformand (From): Der er ikke mere på dagsordenen.

Udvalget angående forslag til lov om konsulære forbindelser har afgivet betænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

Folketingets næste møde afholdes i morgen, onsdag den 16. februar, kl. 13 med følgende dagsorden:

1) *Spørgsmål til ministrene.*

2) *Første behandling af:*

Forslag til lov om ændring af lov om folkeskolen m. fl. love. (Undervisningspligtens udvidelse m. v.).

3) *Valg af 1 medlem og 1 stedfortræder til værnepligtsnævnet (i stedet for Poul Søgaard og Kjeld Olesen).*

Mødet hævet kl. 14.55.

57. møde.

Onsdag den 16. februar kl. 13.

Første næstformand (Grete Hækkerup): Medlemmer af folketinget Kurt Brauer, Morten Lange og Gert Petersen har meddelt mig, at de ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om fremstilling og distribution af lægemidler.

Skriftlig fremsættelse af forslag.

Ordføreren for forslagsstillerne (Kurt Brauer): Jeg tillader mig herved for folketinget at fremsætte *forslag til folketingsbeslutning om fremstilling og distribution af lægemidler.* Med hensyn til begrundelsen for forslaget tillader jeg mig at henvise til de bemærkninger, der ledsager dette.

Den første sag på dagsordenen var:

Spørgsmål til ministrene.

Af *Simonsen* til økonomi- og budgetministeren:

„Hvilke konsekvenser agter ministeren at drage af statsrevisorernes udtalelser om uddannelsesspild i den offentlige sektor?“

Simonsen: Den beretning, som vi for nylig har fået fra statsrevisorerne om udgiftsudviklingen på statens personalekonti, er vel i og for sig ikke nogen overraskelse i sin konklusion, men det er til gengæld en interessant ting at tage frem ikke mindst i denne tid, hvor vi diskuterer selve spørgsmålet om kulegravningsudvalg og deres muligheder for at nå frem til resultater.

Man taler i beretningen direkte om uddannelsesspild inden for den offentlige sektor og siger bl. a., at mere specialiserede og mindre omfattende uddannelser var tilstrækkelige i mange stillinger. De ville gøre god fyldest, og der var ikke grund til, at man skulle sætte de nuværende høje eksamenskrav som minimum for ansættelse i disse stillinger. Jeg vil gerne føje til, at man heller ikke må se bort fra, at der i hele lønpolitikken omkring disse ting ligger dette, at den høje uddannelse, som altså anvendes på et job, hvor denne uddannelse ikke var nødvendig, giver anledning til et lønpres, som i højere grad har relation til den pågældendes uddannelse end til den pågældendes arbejdsområde. Jeg synes, det er meget vigtigt at få fastslået, at den lønpolitik, der føres, bør føres i relation til ansvarsområdet i den pågældende stilling.

Jeg synes, der er to hovedspørgsmål i denne sag; det ene er muligheden for at få indført de såkaldte trindelte uddannelser, som der har været talt om gennem mange år, uden at der er kommet så forfærdelig meget ud af det, mellemuddannelser, som kan bruges på en række områder inden for den statslige administration. Jeg har aldrig kunnet forstå, at man til den almindelige daglige forvaltning som sagsbehandler osv. absolut behøver at have en jurauddannelse af 5-6 års varighed. Det, det drejer sig om, er, at den pågældende har en fornuftig mulighed for at administrere sit job, og at man, som det også er påpeget i beretningen, i højere grad koncentrerer sig om at give den uddannelse under ansættelsen, den pågældende har behov for for at kunne bestride sit job.

Den anden side af sagen er spørgsmålet om arbejdsvurderinger, hvor det må være helt afgørende at få slået fast omkring statens stillinger, hvad det er for ansvarsområder, vi egentlig skal have fastlagt i de for-

skellige styrelser og departementer, således at vi ud fra dette kan vælge den rigtige besættelse, når nye medarbejdere skal antages.

Jeg ved, at budgetministeren er en hund efter besparelser, og derfor vil jeg sige: her har vi en ting, som vi kan tage fat på med det samme. Jeg håber, budgetministeren vil være positiv.

Økonomi- og budgetministeren (Per Hækkerup): Det er med stor interesse, at også jeg har læst statsrevisorernes beretning om udgiftsstigningen på statens lønkonti i årene 1961-62 til 1969-70. Beretningen indeholder en lang række interessante oversigter vedrørende stigningerne i statens lønningsudgifter set ud fra forskellige synspunkter, og beretningen er suppleret med oplysninger om personalets sammensætning og gennemsnitslønningerne ifølge finansloven for 1971-72.

Nu vil udviklingen i lønsummen jo afspejle det samlede resultat af ændringer i lønsatser og i personalestyrke. Ser man bort fra de lønforbedringer, som visse kategorier af ansatte opnåede ved overgang fra tjenestemandsansættelse til overenskomstansættelse, har det vel erfaringsmæssigt været således, at lønningerne for de forskellige grupper af ansatte over en lidt længere periode er steget i nogenlunde samme tempo. Selv om det desværre er vanskeligt at opstille sammenlignelige tal for antallet af ansatte tilbage i tiden, vil jeg derfor tro, at de forskelle i lønsummernes stigning, som statsrevisorerne har fundet, i alt væsentligt afspejler forskelle i personaletilvæksten. Det er i hvert fald givet, at antallet af ansatte inden for undervisningsområdet og det sociale område er steget meget stærkt, og at personaletilvæksten inden for de store etater har været meget beskednen i den periode, der er tale om.

Jeg nævner disse forhold ikke for at bagatellisere statsrevisorernes udtalelser, men for at pege på, at den af statsrevisorerne fremlagte undersøgelse ikke kan tages som et entydigt udtryk eller bevis for, at der sker et uddannelsesspild inden for staten.

Det har måske nok overrasket nogle, at statsrevisorerne på beretningens sidste to sider rejser spørgsmålet om statens rekrutteringspolitik. Selv om de forudgående oversigter ikke direkte synes at lede op til et

[Økonomi- og budgetministeren.]

spørgsmål om, hvorvidt ansatte møder med en for høj uddannelse i forhold til det arbejde, som de er sat til at præstere, har statsrevisorerne peget på et spørgsmål, som har vakt en vis offentlig interesse, og det er vel dette, der er baggrunden for spørgsmålet. Problemet er imidlertid ikke så enkelt.

Ser vi specielt på centraladministrationsforhold, må man nok erkende, at når der i øjeblikket er en bølge i retning af at løse op for det såkaldte båsesystem, så tilsiger det, at de pågældende medarbejdere, som skal flyttes fra én bås til en anden, må have en forholdsvis almen uddannelse for overhovedet at kunne gøre tjeneste. Opmærksomheden bør efter min opfattelse også rettes på, i hvilket omfang man skal gøre det offentligt ansatte personale til specialister med en ret snæver uddannelse inden for et enkelt felt og med deraf følgende vanskeligheder i bevægeligheden inden for statens personale. Sagt mere i almindelighed har staten næppe fundet balancen mellem på den ene side uddannelsen i jobrelevante færdigheder og en uddannelse, der giver evne til at løse nye problemer og tilegne sig ny viden og nye færdigheder. Men vi bevæger os henimod denne balance.

Jeg kan her pege på den efterhånden ret omfattende uddannelsesvirksomhed af både statens og kommunernes personale, der foregår på Danmarks forvaltningshøjskole, og her måske navnlig den 3½-årige videregående administrative mellemuddannelse. Denne uddannelse blev oprettet med hjemmel i loven af 3. februar 1971 om statens forvaltningshøjskole, og den sigter bl. a. på at skabe mulighed for anvendelse af specialuddannet personale på nogle af de områder, der traditionelt er blevet varetaget af akademikere.

Jeg kan også pege på, at der nu er god gang i arbejdet med systematiske stillingsbeskrivelser. Som et led i dette arbejde sker der en klarlæggelse af uddannelseskravene i de undersøgte stillinger, således at det bli-

ver muligt på en rationel måde at tage stilling til, hvilken uddannelse der er nødvendig eller ønskelig for bestridelsen af disse stillinger.

Endelig vil jeg nævne, at spørgsmålet om personalets kvalifikationer i forhold til arbejdsopgavernes karakter indgår i det løbende arbejde i den stillingskontrol, der efterhånden er blevet opbygget under budgetdepartementet.

Også de højere uddannelser er nu i støbeskeen, og man har her tanker om at opbygge et mere fleksibelt uddannelsessystem, der vil give mulighed for en fri fagkombination og en i visse tilfælde endnu hurtigere afslutning af uddannelserne. På lidt længere sigt vil et sådant mere differentieret uddannelsessystem naturligvis bidrage til løsningen af de problemer, der her er tale om.

Mit svar på det stillede spørgsmål er derfor, at der inden for de seneste år er truffet foranstaltninger, som efter min opfattelse giver gode muligheder for løsning af de problemer, som statsrevisorerne har peget på. Det er min hensigt at følge dette arbejde opmærksomt, men jeg tvivler noget på, at tiden er inde til at tage yderligere initiativer, før vi ved noget mere om resultatet af de igangværende bestræbelser.

Simonsen: Jeg er naturligvis enig med budgetministeren i, at der er tale om en vis form for bevægelighed også inden for den offentlige sektor. Man kan jo sige, at tjenestemandstjenestens gennemførelse i 1969 skabte en bedre mulighed for at løse de problemer, vi diskuterer her; muligheden for ansættelse på åremål har det samme formål.

Men jeg vil alligevel gerne føje til, at jeg opfatter budgetministerens svar som en vis form for dækning over den træghed, som vi ved findes i det offentlige system. Jeg synes, det er glædeligt, at statsrevisorerne er kommet med disse udtalelser, for det er jo meget godt, at vi alle sammen taler om disse ting, men det, det drejer sig om, er, at nogen gør noget ved det, og statsrevisorerne

[Simonsen.]

betænkning kunne måske og burde være årsagen til, at der blev taget hårdt fat på det.

Nu nævner ministeren f. eks. spørgsmålet om udarbejdelse af stillingsvurderinger og siger, at det er i god gænge. Ja, det fik man i og for sig gennemdiskuteret i 1969, og nu befinder vi os i 1972. Jeg vil gerne anføre, at hvis det var i en privat virksomhed, man blev bedt om at udføre og udarbejde stillingsvurderinger, så havde det været gjort for længst.

Derfor vil jeg gerne stille budgetministeren det tillægsspørgsmål: hvornår forventer ministeren at man er ved vejs ende med udarbejdelse af stillingsvurderinger inden for den offentlige administration? For det er for mig i og for sig udgangspunktet for at få fundet ud af, hvad det er for mennesker, vi skal ansætte for at få bestridt de enkelte job.

Dernæst må jeg føje til vedrørende selve spørgsmålet om uddannelsesproblematikken, at det naturligvis er interessant at høre, at der er planer om gennemførelse af mellemuddannelser osv. Det er jo en ting, der bl. a. også blev påpeget i forbindelse med perspektivplanredegørelsen. Også her vil jeg gerne sige, at her oplever vi igen trægheden i den offentlige sektor. For når vi kan være enige om, at det er nødvendigt, hvorfor er vi så ikke allerede i fuld gang med det? Jeg synes, der er god anledning til for budgetministeren snarest at tage en forhandling med undervisningsministeren omkring disse ting for virkelig at komme i gang med mellemuddannelser, få uddannet mennesker, som er i stand til at træde ind i disse stillinger, som man forhåbentlig snart får klarlagt hvad egentlig omfatter med hensyn til ansvarsområde osv.

Økonomi- og budgetministeren (Per Hækkerup): Jeg håber sandelig ikke, at hr. Simonsen har opfattet mine ord som dækkende over træghed. I så fald må det altså være en træghed, der har udviklet sig under den tidligere regering, for de foranstaltninger, der her er tale om, ved hr. Simonsen jo godt ikke er noget, der kan gennemføres hverken på 3 eller 4 måneder. Men jeg skal naturligvis på den tidligere regerings vegne tage kritikken til efterretning.

Videre siger hr. Simonsen, at hvis det var i en privat virksomhed, stillingsvurderinger skulle have fundet sted, ville det for længst være sket. Jeg tror ærlig talt, at hr. Simonsen vil få meget vanskeligt ved at bevise den påstand. I hvert fald må hr. Simonsen formentlig være klar over, at statsadministrationen er langt mere omfattende end selv det største private firma, og jeg tvivler på, at selv det største private firma ville have været i stand til at gennemføre en sagligt forsvarlig stillingsvurdering i løbet af 2 eller 3 år. Men måske er mit kendskab til det private erhvervsliv af noget ældre dato end hr. Simonsens; der kan jo være sket ting i mellemtiden, som gør, at det er muligt at bevæge sig hurtigere. Men jeg tvivler nu om det.

Hr. Simonsen taler om, at der er planer om mellemuddannelser. Nu lyttede hr. Simonsen ikke godt efter, men jeg skal sørge for, at hr. Simonsen får mit svar skriftligt, for jeg redegør netop for de planer, der er gennemført, som er i gang. Der vil jeg gerne takke den tidligere regering for, at den etablerede disse planer og satte dem i værk, og sige, at vi gør, hvad vi kan for at føre dem videre, så hurtigt som det overhovedet er muligt. Jeg havde forleden dag lejlighed til over for finansudvalget at redegøre for, hvorledes forvaltningshøjskolen har udviklet sig i et formidabelt tempo, så vi simpelt hen har overskredet alle grænser. Det er et spørgsmål om at skaffe plads, det er et spørgsmål om at skaffe lærere for at give de mindre uddannede den efteruddannelse, der skal gøre det muligt, at de kan erstatte det akademiske indslag i vores tjenestemandstand. Jeg forstår, at når vi kommer til bevillingsspørgsmål på dette område, kan jeg forvente fuld støtte hos det konservative folkeparti.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Jens Peter Jensen* til undervisningsministeren:

„Vil ministeren drage omsorg for, at postgiroen ikke gives en monopolstilling i forbindelse med statens uddannelsesstøtte?“

Skriftlig begrundelse.

Statens uddannelsesstøtte har i en skrivelse af 21. januar i år til stipendienævnene

[Jens Peter Jensen.]

oplyst, at det undersøges, hvorvidt det vil være fordelagtigt at anvende postgirokonti i stedet for bank- eller sparekasekonti. Det oplyses, at ulemper ved kontoændringer helt vil forsvinde ved brug af postgirokonti. Pengeinstitutterne gør et stort arbejde for at udføre pengeformidling af enhver art, også hvor det kan være tabgivende. Interessen er at få kunderne på et så tidligt tidspunkt som muligt, og det må være en samfundsmæssig interesse, at ungdommen vænner sig til at benytte pengeinstitutterne. En monopolstilling for postgiro kan betragtes som et skridt i retning af en postsparebank, som jeg skønner der ikke er behov for.

Undervisningsministeren (Knud Heinesen): Med indførelsen af central edb-behandling af ansøgningerne om uddannelsesstøtte er det fundet mest hensigtsmæssigt at lade udbetalingen af støtte ske ved overførsel til en af støttemodtagerne oprettet konto, og det har stået støttemodtagerne frit at benytte en konto i bank eller i sparekasse eller en postgirokonto.

Det er rigtigt, som det siges i hr. Jens Peter Jensens begrundelse for spørgsmålet, at statens uddannelsesstøtte overvejer, om det vil være fordelagtigt at anvende postgirokonto i stedet for bank- eller sparekasekonti. Baggrunden herfor er, at der i flere tilfælde har været påført uddannelsesstøtten unødigt besvær i forbindelse med tilbageførsel af støttemidler, som pengeinstitutterne ikke har kunnet anbringe, enten fordi de uddannelsessøgende har opgivet urigtigt registreringsnummer eller kontonummer, eller fordi de har skiftet konto i løbet af støtteåret. Statens uddannelsesstøtte har ført forhandlinger herom med pengeinstitutterne, ligesom stipendienævnene er anmodet om at udtale sig, og i forbindelse hermed er spørgsmålet om anvendelse af postgirokonti nævnt som en mulighed. I øvrigt har postgirokantoret udtalt, at man næppe for tiden kan påtage sig denne opgave.

Spørgsmålet om eventuelt at anvende postgirokonti ved overførsel af støttemidler er således alene affødt af konkrete vanskeligheder, som er opstået i forbindelse med de nuværende overførselsformer, og det er muligt, at disse vanskeligheder kan overvindes,

men hvis det skulle vise sig, at anvendelsen af postgirokonti giver de uddannelsessøgende den mest effektive støtteudbetaling og statens uddannelsesstøtte mindst arbejde, så må disse hensyn dog være afgørende ved overvejelserne af den fremtidige fremgangsmåde.

Jens Peter Jensen: Den meget sympatiske undervisningsminister skuffer mig, for det viser sig jo, at ministeren overhovedet ikke har forstået, hvad dette drejer sig om. Det drejer sig ikke om at skabe en forenkling i administrationen. Det, der er det politisk interessante, er, at man administrativt vil eller i alt fald overvejer at give postgiroen en monopolstilling på dette område, til trods for at de private pengeinstitutter udfolder store anstrengelser for at være med i pengeformidlingen, også gør det, hvor der er tale om at gennemføre det med tab, men gør det, fordi man er interesseret i at få kunderne ind i pengeinstituttet, man er interesseret i at få ungdommen som kunder på så tidligt et tidspunkt som muligt. Jeg tror, det har en samfundsmæssig interesse, at ungdommen lærer at benytte vore pengeinstitutter; det kan jo også opfattes som et lille skridt i retning af den postsparebank, som socialdemokratiet har syslet med, hvis man giver postgiroen en monopolstilling.

Derfor har jeg spurgt, om ministeren vil drage omsorg for, at postgiroen — jeg har da selvfølgelig ikke noget imod, at man benytter postgiroen — ikke får en monopolstilling i forhold til de andre pengeinstitutter. Det kan der ganske enkelt svares ja eller nej på.

Undervisningsministeren (Knud Heinesen): Jeg vil gerne sige for det første, at der ikke er truffet nogen beslutning endnu, sådan som jeg sagde det i mit svar, for det andet, at dette jo ikke er udsprunget af et ønske om på nogen måde at genere hverken banker eller sparekasser, men derimod at tilrettelægge så effektiv og så hensigtsmæssig en administration på dette område som overhovedet muligt; de overvejelser, som uddannelsesstøtten her har gjort sig, har intet som helst med noget forslag om en postsparebank at gøre.

Må jeg måske gøre den generelle tilføjelse, at hr. Jens Peter Jensens indlæg demonstrere-

[Undervisningsministeren.]

rede, at her har vi endnu et eksempel på, at socialdemokratiet forholder sig noget mere fordomsfrit til spørgsmålet om ejendomsretlige forhold. Vi mener, at spørgsmålet om, hvem der skal producere, hvem der skal distribuere, hvem der skal stå for pengeforsyningen, skal afgøres af, hvem der gør det bedst og billigst.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Holst* til ministeren for Grønland:

Vil ministeren undersøge mulighederne for at føre Station Nord i Grønland videre med begrænset mandskab i betragtning af de meget store videnskabelige interesser, der knytter sig til stedet, og som må anses for nødvendige ved vurdering af Nordgrønlands ressourcer?

Skriftlig begrundelse.

Station Nord har i ca. 20 år været anvendt til meteorologiske og geofysiske observationer, hvis resultater har en meget stor forskningsværdi. De har desuden en betydning for Danmarks placering i international videnskab.

Undersøgelsesresultaterne fra Station Nord giver samtidig en mulighed for dansk vurdering af eventuelle forekomster af mineraler og olie i området.

Holst: Til supplerung af den skriftlige begrundelse for mit spørgsmål vil jeg gerne pege på et par faktorer, som efter min opfattelse har betydning for at vurdere, om Station Nord skal nedlægges eller ej. Ikke alene har den efterhånden udviklet sig til en videnskabelig base, uagtet at den i sin tid er blevet anlagt formodentlig efter ønske fra amerikanerne om at have et landingssted og et meteorologisk observationssted dér. Den har altså haft betydning for en selvstændig dansk vurdering af mange af de ting, som forekommer i den nordlige del af Grønland. Det er både geofysiske, geologiske, zoologiske, arkæologiske og mange flere undersøgelser, men det allervigtigste at få ministerens svar på i dag er: hvis stationen bliver lukket, vil det så betyde, at man samtidig afskærer sig fra en dansk vurdering af eventuelle forekomster af mineraler, olie, gas o. lign. i Nordgrønland?

Ministeren for Grønland (*Knud Hertling*):

Når hr. Holst beder mig undersøge mulighederne for at føre Station Nord videre med begrænset mandskab, kan jeg bekræfte hans begrundelse om, at der fra stationen er udøvet en betydningsfuld videnskabelig virksomhed, som har haft stor international interesse.

Jeg kan også oplyse, at der fra privat side har været interesse i, at stationen holdes åben 2-3 måneder længere end beregnet, for at stationens faciliteter kan anvendes i forundersøgelser og efterforskningsarbejdet efter mineraler og olieforekomster.

Efter grundig overvejelse har regeringen imidlertid alligevel besluttet at nedlægge stationen pr. 1. juli i år. Baggrunden herfor er, at den amerikanske regering den 23. april 1971 meddelte, at man ikke længere var interesseret i stationens drift og derfor ville ophøre at bidrage økonomisk hertil. Amerikanerne har afholdt den væsentligste del af udgifterne bl. a. til transport af personer og gods, herunder af olie fra Thule, til Station Nord samt udgifterne ved snerydning af landingsbanen svarende til ca. halvdelen af personeludgifterne.

Såfremt man skal forsætte driften af stationen, vil dette betyde merudgifter for den danske stat på 4-5 mill. kr. om året ud over en engangsudgift på ca. 12 mill. kr. til anskaffelse af materiel m. v. Det er regeringens opfattelse, at så store udgifter ikke står i et rimeligt forhold til det udbytte, man kan få af stationen.

Før man traf beslutningen, blev sagen naturligvis drøftet med repræsentanter for de videnskabelige institutioner og for de fagministerier, der har interesse i stationens fortsatte drift. Herunder drøftede man også mulighederne for en videreførelse med indskrænket drift eller etablering af videnskabelige stationer andre steder i Nordøstgrønland.

Resultatet af vore undersøgelser har desværre vist, at det under alle omstændigheder ville være nødvendigt at foretage snerydning i samme omfang som hidtil, og det er vor opfattelse, at det ikke er muligt at foretage større indskrænkninger, som kan medføre væsentlige besparelser.

Når man har valgt at lukke stationen pr. 1. juli, er det, fordi man så kan nå at fjerne en betydelig del af stationens værdifulde

[Ministeren for Grønland.]

udstyr. Det er således ikke muligt at udsætte evakueringen i nogle måneder i år.

Regeringen må derfor fastholde, at stationen skal nedlægges, men jeg vil dog gerne nævne, at der i øjeblikket er bestræbelser i gang for at etablere en station med landingsmuligheder for fly ved Brøndlunds Fjord. Jeg er indstillet på at støtte disse bestræbelser uden dog at involvere staten økonomisk, idet disse bestræbelser, så vidt jeg kan se, giver basis for en videnskabelig aktivitet, som bliver betydelig billigere end opretholdelsen af Station Nord.

Holst: Da jeg er en høflig mand, vil jeg gerne takke ministeren for svaret, ikke så meget for dets indhold. Jeg beklager meget, at det ser ud, som om vi skal nedlægge Station Nord. Jeg kan ikke få ud af mit hoved, at der må være store interesser i Nordgrønland, hvis det er således, at Grønlandsministeriet har udleveret 51 licenser og koncessioner til selskaber, der på privat basis ønsker at investere i forskning af dette område.

Mit supplerende spørgsmål til Grønlandsministeren går derfor på: er det ikke muligt at lade en ekspertgruppe vurdere, om ikke man skulle kunne køre stationen videre med så reduceret mandskab, at man kunne klare sig inde i den ramme på ca. 2½ mill. kr., som for øjeblikket er optaget på finansloven?

Ministeren for Grønland (Knud Hertling): De ekspertundersøgelser, som jeg mener er foretaget, viser os, at der ikke vil kunne indvindes væsentlige beløb ved reduceret drift af stationen. Endvidere har vi jo forhandlet spørgsmålet med videnskabelige institutioner og med andre fagministerier, som måske kunne have været interesseret i at drive stationen videre, men der har ikke været nogen interesse fra disse ministeriers side, og Grønlandsministeriet kan ikke opretholde stationen kun ud fra videnskabelige overvejelser og af hensyn til private foretagenders undersøgelser af mulige olie- og mineralforekomster.

Jeg ved, at de private bestræbelser, der er i gang nu, støttes af de private initiativer, der findes, og jeg håber, at man på den måde vil være i stand til at tilgodese det formål, som hr. Holst omtaler.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Hans Kjær* til handelsministeren:

„Hvordan vil ministeren sikre, at monopoltilsynet i alle tilfælde tillader en indtjening, der gør det muligt at foretage de nødvendige investeringer, og som giver den risikovillige kapital en rimelig forrentning?“

Skriftlig begrundelse.

Spørgsmålet stilles på baggrund af handelsministerens afslag på Industrirådets henvendelse.

Hans Kjær: Allerede den 2. november 1970 stillede jeg den daværende handelsminister, hr. Knud Thomsen, det spørgsmål, om ministeren ville overveje, om monopoltilsynets praksis giver anledning til tilstrækkelig kapitaldannelse i visse dele af dansk erhvervsliv.

Siden da har monopolrådet på baggrund af henvendelser fra Industrirådet gennemført en undersøgelse og en drøftelse af problemet. Det er ved undersøgelsen bekræftet, at kapitaldannelsen og selvfinansieringsgraden i industrien er vigende. Jeg betragter dette med alvor, fordi jeg finder, at det indebærer en alvorlig trussel imod dette vort hovederhvervs muligheder for den nødvendige udbygning af arbejdspladser, der skal sikre beskæftigelsen og levestandarden i vort samfund.

Handelsministeren har i sit svar til Industrirådet den 10. i denne måned udtrykt forståelse for problemstillingen, men har efter min opfattelse ikke taget de nødvendige konsekvenser af denne forståelse for at sikre, at et rimeligt afkast kan opretholdes i veldrevne, rationelle virksomheder:

Jeg finder, at problemet har en større vidde nu ud fra det gældende pris- og avancetop, hvor dispensationsparagraffen, § 7, formodentlig må få en voksende betydning for det samlede erhvervsliv og dermed for hele vort samfund, og det er yderligere en begrundelse for det spørgsmål, jeg har formuleret til handelsministeren.

Handelsministeren (Erling Jensen): Både hr. Hans Kjærs tidligere spørgsmål og Industrirådets henvendelse har efter min mening gjort nytte. Industrirådet har i sin henvendelse

[Handelsministeren.]

delse peget på et centralt problem, hvis betydning næppe kan underkendes. Jeg gør det i hvert fald ikke.

Monopolrådet har givet sagen en endog særdeles grundig behandling og har tilvejebragt et værdifuldt materiale til belysning af problemstillingen og af rådets praksis. Jeg kan kun anbefale enhver, der interesserer sig for disse problemer, at studere såvel Industrirådets som monopoltilsynets materiale, således som det nu er tilgængeligt i Monopoltilsynets Meddelelser nr. 2 i denne måned.

Allerførst et par ord om selve monopolloven. Hr. Hans Kjær og jeg kan sikkert let blive enige om, at en handelsminister på det bestående lovgrundlag ikke har nogen som helst mulighed for at give monopoltilsynet direktiver om den praksis, der skal følges ved lovens administration. Skal handelsministeren tage noget initiativ, må dette derfor tage sigte på en lovændring.

Jeg vil være betænkelig ved i øjeblikket at tage et sådant initiativ. Monopolloven hviler på det grundlæggende princip, at der ved udøvelsen af lovens beføjelser skal tillades virksomhederne at oppebære en — jeg citerer — rimelig nettoindtjening, og monopoltilsynet har i sin udtalelse nøje redegjort for, hvilken praksis der i denne henseende følges ved behandlingen af de konkrete sager. Rådet understreger her, dels at man ikke betragter begrebet „en rimelig nettoindtjening“ som noget én gang for alle fastlagt, dels at der ved behandlingen af de konkrete sager kan være individuelle hensyn at tage til den pågældende virksomheds hele situation i henseende til effektivitet, risiko m. v.

Alternativet til en sådan lovkonstruktion vil efter min mening være i selve loven at skulle give detaljerede forskrifter såvel om den tilladte indtjening som om det grundlag, på hvilket denne skal beregnes. Jeg er bange for, at man gennem en sådan lovgivning vil kunne gøre industrien mere skade end gavn, og jeg må også stille mig lidt tvivlende over for, om det bør være en opgave for folketinget på denne måde at foreskrive et helt bestemt indtjeningsniveau og fastlæse det hertil hørende beregningsgrundlag. Monopoltilsynet ville herigennem blive afskåret fra at tilpasse sin administrative

praksis til udviklingen og til at tage de individuelle hensyn ved behandlingen af de konkrete sager, som kan være naturlige og ønskelige ikke mindst for virksomhederne selv.

Ydermere har jeg det indtryk, at de problemer, Industrirådet har rejst i sin henvendelse, har givet monopolrådet anledning til overvejelser af betydning for rådets fremtidige praksis. Jeg læser monopolrådets udtalelse derhen, at rådet ingenlunde afviser Industrirådets grundlæggende erhvervspolitiske betragtninger, men tværtimod giver udtryk for, at rådet vil være indstillet på at tillægge de samme synspunkter vægt ved behandlingen af de konkrete sager. Hvad rådet tager afstand fra, er forslag om at fastlæse et bestemt indtjeningsniveau som retningslinje for sin praksis, og som allerede nævnt må jeg dele rådets opfattelse på dette punkt.

Monopolrådets udtalelse giver for mig at se udtryk for så megen forståelse for de erhvervspolitiske synspunkter, Industrirådet har lagt til grund for sin henvendelse, at jeg mener, man kan have tillid til, at rådet vil administrere monopolloven på en sådan måde, at der ved fortolkningen af begrebet „en rimelig nettoindtjening“ tages skyldigt hensyn også til behovet for kapitaldannelse til fornyelse og til udvidelse af virksomhedernes produktionsapparat. I monopolrådet sidder som bekendt flere repræsentanter udpeget af erhvervslivet, så der er ingen grund til at betvivle, at disse synspunkter med styrke vil blive gjort gældende.

Om relationen til loven om priser og avancer vil jeg gerne gøre den bemærkning, at det jo ikke er så forfærdelig længe siden, hr. Hans Kjær selv stemte for denne lov. Loven skal tages op til revision i næste folketingsår, og jeg tror, det vil være rigtigt at afvente dette tidspunkt. Skiftende regeringer har gennem den sidste halve snes år eksperimenteret temmelig meget med prislovgivningen, og jeg har mest sympati for at begrænse eksperimenterne antal. Inden en eventuel lovrevision skal forelægges her i tinget, agter jeg i god tid at tage kontakt med de berørte erhvervs- og forbrugerinteresser for sammen med dem at overveje behovet for en lovgivning på prisområdet og karakteren heraf. Jeg vil naturligvis også meget gerne til den tid høre, om hr. Hans

[Handelsministeren.]

Kjær har gode råd at give mig om en bedre og mere enkel lov end den, jeg overtog fra min forgænger på handelsministerposten.

Hans Kjær: Jeg skal først takke handelsministeren for svaret, specielt naturligvis for de venlige bemærkninger om, at såvel mit tidligere spørgsmål som Industrirådets henvendelser havde gjort nytte og gavn. Jeg må begrænse min tak nogenlunde hertil, for jeg er ikke enig med ministeren i alle vurderinger.

Jeg er naturligvis enig i, at den nugældende lovgivning ikke indeholder en beføjelse til ministeren til at give monopoltilsynet direktiver om lovens administration, men om denne tilstand skal forblive, som den er, er vel det, der er den største uenighed om mellem ministeren og mig.

Det er monopollovgivningens opgave, og derom tror jeg alle er enige, at sikre imod urimelige virkninger af konkurrencebegrænsninger, men jeg finder ikke, at det er monopollovens opgave at danne kunstige bremses for indtjeningsvejen i det, der kaldes for veldrevne og rationelle virksomheder. Vi lever jo ikke i et lukket samfund, og ingen kan garantere, at de virksomheder, som falder ind under monopollovens direkte kontrol, kan blive ved med at bevare den markedsstilling, som de har, og det må vel være rimeligt, at man gør, hvad man kan for at sikre den rationelle og veldrevne virksomhed i Danmark et rimeligt indtjeningsgrundlag.

Det er jo rigtigt, som ministeren siger, at erhvervslivet er repræsenteret i monopoltilsynet og har mulighed for at gøre deres synspunkter gældende. Det afgørende er imidlertid ikke, om de får deres synspunkter gjort gældende, men hvordan flertallet i monopoltilsynet vil reagere heroverfor.

Når ministeren henviser til, at det ikke er så forfærdelig længe siden, vi vedtog den gældende pris- og avancelov, som også jeg stemte for — jeg havde endda den ære og glæde at være ordfører ved den lejlighed — må jeg måske også erindre ministeren om, at under den afsluttende debat om denne lov blev det fastslået, at vel skål den, som der står i loven, til revision i 1972-73, men det blev også fastslået, at den kunne komme til revision på et tidligere tidspunkt. Nu

drejer mit spørgsmål sig for så vidt ikke om pris- og avanceloven, men om monopolloven, men der er jo en nøje sammenhæng, og det kunne måske give ministeren anledning til at overveje, om man ikke skulle tage den op til revision på et tidligere tidspunkt, for det er jo givet, at som omkostningsudviklingen forløber — i dag er der jo udløst en ny dyrtidsportion — bliver forvridningsgrundlaget for en lov, der har sit udgangspunkt tilbage til den 2. september 1970, betydelig mere problematisk, og også derfor kunne der nok være anledning til at tage den op.

Når ministeren nu giver udtryk for tillid til og håb om, at monopoltilsynet i sin praksis vil tage hensyn til det erfaringsgrundlag, man har i dette udmærkede materiale, kan jeg da tilslutte mig dette håb, men jeg har ingen vished. Hvis det havde været gjort hidtil, er ministeren sikkert enig i, at så havde der ikke været stillet noget spørgsmål.

Handelsministeren (Erling Jensen): Jeg takker indledningsvis for hr. Hans Kjærs understregning af, at vi er enige i vurderingen af, at ministeren i forhold til den gældende monopollov ikke kan give direktiver. Jeg forstår ikke helt hr. Hans Kjærs skepsis med hensyn til erhvervsrepræsentanternes mulighed for at gøre sig gældende. Jeg tror, at både hr. Hans Kjær og jeg har forstået det materiale, der nu foreligger, sådan, at den overvejende del af erhvervsrepræsentanterne var enige i den tilkendegivelse, der kom fra monopolrådet.

Jeg forstod også på hr. Hans Kjær, at han ikke mente, at det på noget tidspunkt fra den tidligere regering særlig stærkt var antydet, at man burde revidere den nuværende pris- og avancelov i indeværende samling, og på det punkt er jeg enig. Jeg mener ikke, at man så hurtigt efter en ny lovgivning skal foretage en revision. Når jeg siger, jeg er enig, mener jeg i det oprindelige oplæg, ikke i hr. Hans Kjærs betragtninger nu. Jeg lagde godt mærke til, at hr. Hans Kjær mente, at den daværende regering ikke rigtig havde kunnet overse, hvad der ville ske i den tid, der er gået siden, og nu mente, at der var sket så afgørende ændringer i landets situation og i erhvervssituationen, at de nødvendiggjorde en ændring af lovgivningen. Det mener jeg ikke. Jeg mener, vi

[Handelsministeren.]

bør give lovgivningen dens tid og revidere den på det tidspunkt, hvor også den tidligere regering havde tænkt sig at en revision skulle finde sted, og så vil jeg til den tid meget gerne sammen med hr. Hans Kjær og alle andre, der har forståelse for erhvervslivets forhold, prøve, om ikke vi i fællesskab og samarbejde med erhvervslivet og forbrugerne kunne finde frem til en mere enkel og for erhvervslivet nemmere administrerbar lovgivning end den, jeg for øjeblikket har at administrere.

Vedrørende monopolloven er det fortsat min opfattelse, at vi har en sober og relativt stilfærdig lovgivning, som administreres af monopolrådet og af monopoltilsynet på en tilsvarende saglig, sober, dybtgående og for mig at se erhvervsforstående måde, og jeg betragter de bemærkninger, vi har fået fra monopoltilsynet, som et udtryk for en fleksibilitet, der gør, at man til stadighed agter at tage erhvervslivets nye vilkår og nye forudsætninger med i sine konkrete betragtninger. Derfor er jeg fortsat af den opfattelse, at vi ikke på nuværende tidspunkt skal lægge op til en ændring af den bestående monopollovgivning.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Per Dich* til ministeren for offentlige arbejder:

„Har de senest foretaget trafiktællinger og analyser givet ministeren anledning til at tage loven om Lyngbyvejens indførelse op til fornyet behandling?“

Per Dich: Der er i de sidste par år blandt teknikere og i høj grad også hos menigmand opstået tvivl om, hvorvidt den løsning, man i 1964 fandt frem til vedrørende indføring af Lyngbyvejen og gennemførelse af Søringen, er teknisk rigtig og miljømæssigt forsvarlig. Allerede dengang man behandlede loven, advarede socialistisk folkeparti mod denne løsning, og meget synes at tyde på, at vi havde ret, for de trafikprognoser, som lå til grund for afgørelsen, holder ikke stik. Dels synes de i virkeligheden stærkt at have overvurderet biltætheden på de pågældende strækninger, dels tog de i væsentlig grad fejl med hensyn til, hvor stor en del af trafikken der er og vil blive city-

søgende, og hvor stor en del af trafikken der vil være transittrafik.

Af dagspressen er det i den senere tid fremgået, at der yderligere for Københavns kommune i slutningen af 1960'erne af en gruppe teknikere, planlæggere og arkitekter er blevet udarbejdet en analyse og plan, som ikke alene synes at vise, at Lyngbyvejens indføring og Søringen er uheldige løsninger, men at de i virkeligheden er komplet overflødige. Dette dokument er, uvist af hvilke grunde, ikke blevet offentliggjort af Københavns kommune, ja, det er ikke engang blevet forelagt Københavns borgerrepræsentation.

Oven i alle disse betænkeligheder på det rent trafiktekniske plan kommer så den meget alvorlige frygt, man må nære for de miljømæssige og forureningsmæssige virkninger, som vil blive resultatet af gennemførelsen af udbygningen af den sidste del af Lyngbyvejen og den dermed nødvendige gennemførelse af Søringprojektet. Dels ud fra disse betragtninger, dels ud fra betragtninger om, hvilke virkninger den videre udbygning af Lyngbyvejen vil få for det påtænkte biologiske center på Nørre Fælled, for rigshospitalet osv., og endelig ud fra trafikministerens udtalelser til dagspressen om, at den kollektive trafik i Københavnsområdet bør prioriteres højere end den private, er det mit håb, at ministeren her ved et eventuelt tilsagn om en genovervejelse af denne lovgivning vil berolige de mange, der frygter udviklingen på dette område.

Ministeren for offentlige arbejder (Kampmann): De seneste tællinger og analyser af trafikken på og omkring Lyngbyvejens indre del har alle været påvirket, som naturligt er, af den igangværende ombygning af vejen længere ude. Resultaterne af disse er derfor næppe særlig velegnede til bedømmelse af en ændret planlægning af trafiknettet i den nordlige del af byen inden for Hans Knudsens Plads. Man har på grundlag af de prognoser, der er udarbejdet til belysning af Søringen, Farumlinjen og det seneste arbejde vedrørende Ydre Ring, tillige fået belyst, hvilke trafikmængder der kan forventes på Lyngbyvejlinjen mellem Hans Knudsens Plads og Søerne. Trafikbehovet på denne strækning er i 1980 beregnet til ca. 100.000 i

[Ministeren for offentlige arbejder.]

døgntrafik svarende til fuld udnyttelse af en 6-sporet motorvej. Det, der er problemet i denne forbindelse, er det forhold, som hr. Per Dich også var inde på, at man ikke tilstrækkeligt har modregnet for en vis udvidelse af den kollektive trafik.

Som følge af, at der er sat en række spørgsmålstejn med hensyn til gennemførelsen af Søringprojektet, arbejder man i dag videre med et væsentlig reduceret projekt i forhold til det oprindelige. Det skal også tilføjes i den forbindelse, at man i Københavns kommune mig bekendt fortsat regner med gennemførelsen af Søringen og dens fortsættelse til Amager samt med indføringen til Søringen af de øvrige højklassede radialveje.

Selv om der har vist sig tendenser til stagnation i Citys udvikling eller en mindre nedgang med hensyn til arbejdspladser og detalilhandelskoncentration og dermed en nedgang i stigningstakten for trafikken på tværs af Søringen, og uanset at der må forventes en forbedring af standarden på det kollektive trafiknet, vil den igangværende udbygning af Lyngbyvejen til Hans Knudsens Plads nok medføre en vis koncentration af biltrafikken i denne linje og dermed medvirke til tilstræbte miljøforbedringer på det øvrige gadenet, der derved befries for noget af den gennemgående trafik.

Derfor aftalte den forrige regering i henhold til den anlægsløv, hr. Per Dich nævner i sit spørgsmål, med Københavns kommune at gennemføre første etape af det oprindelige projekt, således at der skabes mulighed for en rimelig afvikling af den forventede store trafik på Lyngbymotorvejen mod København. Arbejdet er allerede igangsat på strækningen mellem Hans Knudsens Plads og Vibenshus Runddel. Dette arbejde skulle så tillige indebære en ombygning på en strækning af Nørre Allé.

På baggrund af det, jeg her har fremført, er det vel nok rimeligt at understrege, at vi i dag står i en lidt flydende planlægningsituation. Man kan efter min opfattelse ikke

alene mekanisk fremregne den nuværende individuelle trafik, men er nødt til at modregne og korrigere for den nødvendige udvikling i den kollektive trafik, som jeg har tillkendegivet må have en høj prioritet. Derfor har jeg fundet det rimeligt at diskutere hele denne problemstilling med trafikudvalget på grundlag af den rapport, der nu er kommet og er tilsendt trafikudvalget, om den ydre ringvejsforbindelse. De fortsatte drøftelser vil da foregå i trafikudvalget og formentlig kunne genoptages i folketinget.

Per Dich: Jeg takker ministeren for det, sådan måtte jeg opfatte det, positive svar og vil i denne forbindelse lige pege på, at når man taler om disse planer, som altså også skal omfatte Nørre Allé og Tagensvej, skal man måske tænke på, at den ideelle mulighed, hvis man vil undgå denne massive indføring af trafik til byens centrum, vil være, at man finder alternative løsninger, som allerede begynder ved Vibenshus Runddel.

Ministeren for offentlige arbejder (Kampmann): Jeg er ikke uenig hverken i de betragtninger, der blev anført, før spørgsmålet blev besvaret af undertegnede, eller i principperne i de nu anførte betragtninger. Det, der må være det afgørende, er at få en egentlig rapport, som kan danne grundlag for en stedse stærkere udbygning af den kollektive transport. En sådan rapport har jeg bedt DSB om at udfærdige, den vil komme til september, og den vil også indeholde forslag om en række forlængelser af de nuværende S-banestrækninger. Men så møder vi et andet problem, som vi lige så godt kan se i øjnene, nemlig hele organiseringen af trafikken i København og hermed spørgsmålet om trafikskelskabet. Det vil dog nok føre for vidt at komme ind på dette som et nyt emne i anden omgang.

Hermed sluttede spørgsmålet, og spørgetiden var dermed til ende.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om ændring af lov om folkeskolen m. fl. love. (Undervisningspligtens udvidelse m. v.).

Lovforslaget (nr. 106) findes i tillæg A. sp. 1827, fremsættelsen i tiden sp. 2621).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Knud Nielson: Fremsættelsen af det foreliggende lovforslag om undervisningspligtens udvidelse til 8 år fra i år og til 9 år fra 1973-74 er i nøje overensstemmelse med den folketingsbeslutning om en reform af de grundlæggende skoleuddannelser, der blev vedtaget den 30. maj 1969 med tilslutning fra samtlige partier i folketinget.

Den senere tids debat med til dels meget heftige angreb især fra lærerkredse, men også fulgt op fra politisk hold, på forslaget om nu som planlagt at iværksætte udvidelsen af undervisningspligten kan forekomme noget besynderlig på denne baggrund af politisk enighed.

Det er blevet hævdet, at reformen af de grundlæggende skoleuddannelser som skitseret i 9 punkts programmet skulle være en helhed, hvis forskellige elementer måtte gennemføres samtidig. Det må dog vist siges at være et til lejligheden opfundet samtidighedsprincip. Sandheden er jo den, at det hele tiden har været tanken, at 9 punkts programmet skulle gennemføres over en årrække. Starten blev gjort med skolestyrelsesloven af 9. februar 1970 og den udbygning af specialundervisningen, der blev sikret ved ændringen af folkeskoleloven i maj 1970, og nu fortsættes der med undervisningspligtens udvidelse. Ingen forventer naturligvis, at denne udvidelse vil være problemfri. Hvis vi skulle vente, til alle problemer på forhånd var løst, ville undervisningspligten næppe blive udvidet i dette århundrede, men problemerne vil med alle berørte parters loyale medvirken kunne klares uden større vanskeligheder.

Et af de problemer, der oftest peges på i den offentlige debat, er den såkaldte skoletræthed hos visse elever og de dermed eventuelt forbundne disciplinære vanskeligheder. Dette forhold var en medvirkende årsag til, at der i 9 punkts programmets punkt 8 blev indføjet et afsnit, hvori det hedder:

„Der bør endvidere være mulighed for at afbryde skolegangen efter det 7. skoleår for at prøve erhvervsarbejde eller anden udviklende beskæftigelse, idet den 9-årige undervisningspligt således opfyldes over en 10-årig periode.“

Nu kan man for det første nok sætte et meget stort spørgsmålstegn ved, om der findes noget erhvervsarbejde, der kan betragtes som en udviklende beskæftigelse for en 14-årig. For det andet er der meget på risikoen for, at et sådant pauseår fører til en forhatet placering i erhvervslivet, og for det tredje er det rimeligt at antage, at mange 14—15-årige vil vise en udstrakt utilbøjelighed til at genoptage skolegangen og vende tilbage til måske sparsomt udmålte lommepege efter et år i relativ velstand. Af disse grunde finder jeg det rigtigt, at lovforslaget ikke indeholder nogen mulighed for et pauseår. I stedet er der åbnet mulighed for at opfylde undervisningspligten ved at deltage i kursus på efterskole, ungdomsskole eller husholdningsskole, selv om undervisningen på sådanne skoler med hensyn til indhold ikke svarer til folkeskolens undervisning.

Derudover er der i lovforslaget indbygget den sikkerhedsventil, at skolekommissionen efter anmodning fra forældrene og efter udtalelser fra skolenævnet kan tillade, at en elev efter 8. skoleår helt eller delvis opfylder undervisningspligten ved at deltage i erhvervsmæssig uddannelse, når særlige grunde taler for, at det er til elevens bedste. Under samme forudsætning får undervisningsministeren en generel bemyndigelse til efter 8. skoleår at fritage en elev for undervisningspligten.

Når man sammenholder disse bestemmelser med den forbedring, der dels er sket, dels skal ske i skolernes muligheder for at hjælpe elever med adfærdsproblemer og psykiske afvigelser gennem udbygning af observationsundervisningen og den skolepsykologiske rådgivning, må det nødvendige grundlag for undervisningspligtens udvidelse siges at være tilvejebragt.

En enkelt kritisk bemærkning vil være på sin plads i forbindelse med observationsundervisningen. Her har man et begreb, der hedder observationsklinikker. Det lyder vældig fornemt, men samtidig stinker ordet af æter, hvide fliser, skalpeller og knive, og